

העצלות - לפרשת אמור

בפרשת השבוע נאמר על המנהיג מס' 1 בעם ישראל: **"והפלֵהוּ הַגְּדוֹל מֵאַחֵיו אֲשֶׁר יוֹצֵק עַל רֵאשׁוֹ שְׂמֹן הַמְּשֻׁקָה וּמֵלֵא אֶת יָדוֹ לְלַבֵּשׁ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֵאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרָס"** (כא, י). מבארים חז"ל במדרש אגדה את התואר 'כהן גדול': **"צריך שיהיה גדול מאחיו בחמישה דברים**: בכח, בגבורה, בנוי, בעושר ובחכמה".

גדול בחכמה, גיבור במידותיו

ביחס לכהן הגדול, מובנה של גדולה זו הוא בצד הרוחני, כפי שכותב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פרק ז הלכה א): **"אין הנבואה חלה, אלא על חכם גדול בחכמה, גיבור במידותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם, אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד, אדם שהוא ממולא בכל המידות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדס וימשך באותן העניינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדש והולך..."**.

שורש העצלות

כדי להבין את מהותה של הגבורה והגדולה נתבונן בהתייחסות המקורות למידת העצלות. שלמה המלך בספר משלי מגנה את מידת העצלות ואומר: **"עַל שְׂדֵה אִישׁ עֵצֶל עֵבְרָתִי וְעַל כְּפָרִם אָדָם חֶסֶר לֵב"** (משלי כד, ל) ובפסוק ל"ב כותב: **"וְאֶחָזָה אֲנֹכִי אֲשִׁית לְבִי רְאִיתִי לְקַחְתִּי מוֹסָר"**.

בפסוק זה ניתן למצוא את שורש העצלות: החכם מכל אדם נועץ את שורש העצלות בחוסר שימת לב. אדם עצל משול בפסוק **לאדם חסר לב**. כיצד ניתן 'לשים לב'? לאחר הפנמה והבנה בשכל ובהכרה אל ליבו של אדם, תוך הפיכת מידע זה לחלק בלתי נפרד מחייו.

את הדברים לא אמר באופן תיאורטי, כיועץ גרידא, אלא כאדם שהתנסה בכך בעצמו, ואומר: **"עַל שְׂדֵה אִישׁ עֵצֶל עֵבְרָתִי ... רְאִיתִי"**. שלמה לא מסתפק בידיעה מאחרים, ומנחה אותנו, לאור ניסיונו האישי. אך גם ראייה אינה מספיקה, יש צורך ב"וְאֶחָזָה אֲנֹכִי", ראייה שיש בה גם התבוננות. בשלב הבא, **"אֲנֹכִי אֲשִׁית לְבִי"**, הטמעה מהידיעה וההבנה האדם מנכס אל ליבו ומסיק את המסקנות המעשיות המתבקשות.

סופו של התהליך **"רְאִיתִי לְקַחְתִּי מוֹסָר"**, לאחר שחלחלו התכנים פנימה, הרובד הבא, התוצאה המתבקשת, להרחיק מעליו את מידת העצלות. לא רק בהכרה השכלית, אלא שיחוש שהדברים שייכים אליו ומחייבים אותו.

יסוד העצלות

העצל מלא בתירוצים כרימון. פעמים טוען שמסתפק במועט ודיו בהשגת היעדים ללא טורח. פעמים שדוחה את המוטל עליו ליום אחר, בבחינת **"אל תדחה למחר מה שתוכל לדחות למחרתיים"** ועוד. מאחורי כל ה"חשבונות" ותירוצים אלו ניצב יסוד אחד – **העצלות**.

לפי זה נבין שגיבור הוא היפוכו המוחלט של העצל. כשם שגיבור אמיתי הוא זה שכובש את יצרו, כדברי בן זומא במסכת אבות (פ"ד מ"א): "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". כך גם בכל הנוגע לגבורה גופנית. התואר 'גיבור' ניתן למי שיודע לנצל כראוי את כוחותיו, כדי להגיע ליעדיו ולממש את מטרותיו.

באופן דומה ביאר ספר החינוך ששורשה של הנזירות נעוץ בכיבוש היצר, וכך כותב במצוה שע"ד: "זו היא קדושת הנזיר ומעלתו, הניחו מלאכת החומר וישבור תאוותיו במה שאינו חורבן גמור אל הבית, כגון מניעת שתיית היין וגידול השער, כי בזה ייכנע היצר, ולא ידלוף הבית בעבורו ולא יהרסו פינותיו, אבל תתחזק בו עבודת השכל ויאורו מהלכיו, וכבוד השם תשכון עליו".

הן גיבור הכובש את יצרו והן הגיבור הגופני מצטיינים בניצול כל כוחותיהם הגופניים והנפשיים בלי נימה של עצלות ורפיון.

office@shaalti.co.il – **לתגובות**

להזמנת ההרצאה 'שבת חלום', בנייד – 052-9453811

הכותב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך' – על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר.